

Fråga om en socialnämnd har iakttagit bl.a. föreskrifterna i 33 § SoL när nämnden har beviljat bistånd mot återbetalning

Vid utredningen i anledning av en anmälan till JO mot Socialnämnden och socialförvaltningen i Norbergs kommun (JO:s ärende nr 4758-1998) framkom bl.a. följande.

Vid besök på socialförvaltningen den 4 december 1998 ansökte AA med familj om ekonomiskt bistånd till en elskuld mot återbetalning och uppehälle (matpengar) under viss tid mot återbetalning. Samma dag beslutade socialnämnden (genom delegationsbeslut) att bifalla ansökan till den del den avsåg matpengar mot återbetalning. Beloppet skulle återbetalas genom två delbetalningar, den 30 januari 1999 respektive den 28 februari 1999. Beslutet meddelades muntligt.

Nästa arbetsdag, den 7 december 1998, beslutade socialnämnden (genom delegationsbeslut) att avslå ansökan till den del ansökan avsåg bistånd till elskulden. Beslutet meddelades muntligt.

Utredningen och de nämnda besluten skickades till sökanden per post efter det att JO kontaktat socialförvaltningen i anledning av den ovan nämnda anmälan. Några journalanteckningar hade inte förts i saken, utan den dokumentation som fanns i ärendet var utredningen och besluten intagna i en handling, daterad den 7 december 1998.

JO beslutade på eget initiativ att från Socialnämnden i Norbergs kommun inhämta yttrande över huruvida handläggningen i anledning av AA:s ansökan uppfyllt de krav som ställs i 33 och 51 §§ socialtjänstlagen.

Socialnämnden i Norbergs kommun anförde i ett remissvar att handläggningen hade skett i överensstämmelse med kraven i 33 och 51 §§ socialtjänstlagen (1980:620). I en tjänsteskrivelse som hade upprättats av avdelningschefen BB anfördes huvudsakligen följande.

Ansökan om socialbidrag till matpengar gjordes utifrån att sökanden ville ha det som förskott på förmån mot återbetalning. Någon ansökan om att det skulle ses som socialbidrag utan återbetalning, gjordes ej. Därmed fattades aldrig något avslagsbeslut, eftersom sökanden i denna del beviljades det som söktes. Beslutet gick dem ej

emot. Vid ansökningstillfället klargjordes de formella delarna om återbetalning, beslut jml 6 b § och 6 g §, förvaltningsbesvär och kommunalbesvär.

Beslutet som avsåg avslag på ansökan om socialbidrag till elskulden kunde ej fattas omedelbart. Sökanden informerades muntligen samma dag beslutet fattades om att det var ett beslut jml 6 g § Socialtjänstlagen och att det endast var möjligt att få en laglighetsprövning enligt kommunalbesvär.

Någon överklagan från sökanden har inte, i skrivande stund, inkommit. De efterfrågade aldrig något skriftligt beslut men trots detta valde vi att efter en tid skicka detta. Enligt 21 § Förvaltningslagen avgör myndigheten själv om beslutet ska underrättas muntligt eller skriftligt. Bedömningen var att sökanden lättare skulle förstå beslutet om de i lugn och ro själva fick läsa igenom det.

– – – Dokumentationen vid utredningstillfället gjordes med papper och penna i form av arbetsanteckningar och sedan fördes uppgifterna över till utredningen som tillställts JO. Arbetsanteckningarna makulerades efter att de överförts till utredning som framställdes med hjälp av datasystemet.

JO André anförde i ett beslut den 22 februari 2000 följande.

Inledning

Som redan har framgått omfattar mitt initiativ två frågor, nämligen frågan om dokumentationskravet är uppfyllt och frågan om socialförvaltningen på ett korrekt sätt har tillämpat bestämmelserna i socialtjänstlagen (i fortsättningen benämnd SoL) om ekonomiskt bistånd mot återbetalning. Det finns även anledning att kortfattat beröra frågan om underrättelse om beslut i allmänhet. De angivna frågorna tas i det följande upp i skilda avsnitt.

Dokumentationsskyldigheten

Enligt 51 § första stycket SoL skall handläggningen av ärenden som rör enskilda samt genomförande av beslut om stödinsatser, vård och behandling dokumenteras. Dokumentationen skall, enligt samma lagrum, utvisa beslut och åtgärder som vidtas i ärendet samt faktiska omständigheter och händelser av betydelse.

I förevarande fall har nämnden i remissvaret anført att de formella delarna vad gäller bl.a. återbetalning klargjordes vid ansökningstillfället och att sökanden underrättades muntligt om beslutet att avslå ansökan om ekonomiskt bistånd till elskulden. Någon dokumentation om detta finns emellertid inte i ärendet. Det kan inte heller av dokumentationen utläsas när eller hur ansökan om försörjningsstödet gjordes.

När det gäller dokumentationen i ärendet vill jag även ta upp följande oklarhet. I socialförvaltningens beslutsunderlag har det angetts följande under rubriken ”Ansökan/Aktuell fråga”.

Framställan jml. 6 och 6 g §§ Socialtjänstlagen (SoL) om ekonomiskt bistånd mot återbetalning till sanering av elskuld på 6795 kr. samt jml 6 b SoL matpengar till 981216.

Enligt remissvaret avsåg ansökan om matpengar bistånd mot återbetalning. Det som har antecknats i socialförvaltningens beslutsunderlag är emellertid inte tillräckligt tydligt i den delen. Den oklara formuleringen leder till ovisshet om beslutet

att bevilja försörjningsstöd avseende matpengar mot återbetalning delvis gick den enskilde emot eller ej.

Det finns särskilda krav på dokumentationen när det gäller socialförvaltningens möjlighet att återkräva ekonomiskt bistånd som utgått mot återbetalning. Jag återkommer i det följande till dessa bestämmelser.

Ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen mot återbetalning

Rättsliga utgångspunkter

Socialnämndens möjlighet till återkrav av ekonomiskt bistånd som har utgått enligt 6 b § eller 6 g § SoL regleras genom bestämmelser i 33 och 33 a §§ SoL. Enligt 33 § första stycket SoL får socialnämnden, i andra fall än som avses i 33 a §, återkräva försörjningsstöd som den enskilde har erhållit enligt 6 b § endast om det har lämnats som förskott på en förmån eller ersättning, till den som är indragen i arbetskonflikt eller till den som på grund av förhållanden som han eller hon inte kunnat råda över hindrats från att förfoga över sina inkomster och tillgångar.

Har ekonomisk hjälp lämnats med stöd av 6 g § SoL, får socialnämnden, enligt 33 § andra stycket SoL, återkräva hjälpen om den har getts under villkor om återbetalning.

I 33 § tredje stycket anges att beslut som avser ekonomisk hjälp som kan komma att återkrävas enligt paragrafen skall vara skriftligt. Beslutet skall även innehålla uppgift om den eller de omständigheter som enligt paragrafen utgör grund för återbetalningsplikten. Beslutet skall delges den enskilde.

33 a § SoL reglerar möjligheterna för socialnämnden att återkräva ekonomiskt bistånd enligt 6 b § eller 6 g § som någon har uppburit obehörigen eller som har utgått med för högt belopp. Bestämmelsen saknar emellertid intresse här.

Förskott på förmån eller ersättning

I förevarande fall har försörjningsstöd utgått enligt 6 b § SoL till matpengar mot återbetalning. Enligt remissvaret har stödet utgått såsom förskott på förmån. Av en återbetalningsförbindelse som AA undertecknat framgår att det beviljade försörjningsstödet skulle betalas tillbaka genom två delbetalningar, den 30 januari 1999 och den 28 februari 1999.

Jag kan konstatera att det av beslutet inte framgår vilken förmån eller ersättning som förskotterades. Inte heller framgår det när återbetalning skulle ske. Dessa frågor måste vara klarlagda när beslutet att bevilja försörjningsstöd mot återbetalning fattas. Om så inte är fallet kan det enligt min mening ifrågasättas om det i lagens mening över huvud taget är fråga om förskott på förmån eller ersättning. I förevarande fall framgår det dock av en "återbetalningsförbindelse" när återbetalning skulle ske.

Utredningen ger vid handen att makarna AA:s huvudsakliga inkomst framdeles skulle komma att utgöras av ersättning från arbetslöshetskassan. Det synes ha förelegat förutsättningar för att bevilja försörjningsstöd som förskott på förmån

eller ersättning, dvs. kommande arbetslöshetsersättning. Förutom den bristfälliga dokumentationen ger utredningen hos JO inte underlag för någon kritik mot att försörjningsstödet utgick som förskott på förmån.

Kraven på motivering och skriftlighet

Som jag redan har nämnt skall ett beslut som avser ekonomisk hjälp som kan komma att återkrävas vara skriftligt. Beslutet skall också innehålla uppgift om den eller de omständigheter som enligt samma paragraf utgör grund för återbetalningsplikten. Dessa i 33 § tredje stycket SoL angivna formkraven jämte kravet på att beslutet skall delges den enskilde utgör en förutsättning för att socialnämnden skall ha möjlighet att återkräva ekonomiskt bistånd som den enskilde har erhållit (prop. 1996/97:124 s. 178).

Jag kan konstatera att det skriftliga beslutsunderlaget och beslutet vad gäller det beviljade försörjningsstödet inte innehåller någon uppgift om den eller de omständigheter som enligt 33 § SoL utgör grund för återbetalningsplikten.

Delgivning

Kravet på delgivning av beslut om ekonomiskt bistånd mot återbetalning innebär, enligt 1 § delgivningslagen, (1970:428) att delgivning skall ske enligt bestämmelserna i den lagen. Det finns flera olika delgivningsformer angivna i delgivningslagen. I ärenden enligt SoL, som avser myndighetsutövning mot enskild, får emellertid delgivning inte ske enligt 12 eller 15 §§ delgivningslagen. Denna begränsning följer av 58 § SoL.

Som huvudregel anvisar delgivningslagen så kallad ordinär delgivning (3 §). Denna delgivningsform innebär att myndigheten skall ombesörja delgivning genom att sända handlingen med post eller med bud eller på annat sätt till den sökta. Som bevis att denne mottagit försändelsen skall myndigheten begära delgivningskvitto eller mottagningsbevis.

Varken av dokumentationen i ärendet eller av remissvaret framgår det att delgivning genomfördes i enlighet med delgivningslagens regler. Enligt en anteckning på beslutshandlingen har kopia på beslutsunderlag och beslut sänts med post till AA, den 14 januari 1999, dvs. drygt en månad efter att beslutet fattats. Jag kan konstatera att det inte finns någon dokumentation som utvisar att reglerna om delgivning har följts i förevarande fall.

Underrättelse om beslut i allmänhet

I remissvaret har det hänvisats till 21 § förvaltningslagen (1986:223) när det gäller underrättelse om ett avslagsbeslut som avsåg ansökan om bistånd enligt 6 g § SoL. Det finns därför anledning att ta upp frågan om förvaltningslagens tillämplighet i sådana ärenden. Enligt 31 § förvaltningslagen gäller inte 21 § samma lag sådana beslut som endast kan överklagas för laglighetsprövning enligt 10 kap. kommunallagen (1991:900). Beslut enligt 6 g § SoL kan endast överklagas för laglighetsprövning. Följaktligen gäller inte bestämmelserna i 21 § förvaltningslagen vid beslut enligt 6 g § SoL. För dessa beslut gäller i stället kommunallagens regler om

tillkännagivande och justering av protokoll. De socialtjänstären som jag har granskat vid min tillsynsverksamhet visar att kommunerna regelmässigt även underrättar den enskilde om beslut enligt 6 g § SoL. Eftersom beslut enligt den bestämmelsen utgör myndighetsutövning mot en enskild är det självfallet lämpligt att underrättelse också sker i de fallen.

Avslutning

Som framgår av det anförda uppfyller handläggningen inte de krav som följer av bestämmelserna i SoL. Förutsättningar för socialnämnden att återkräva det utgivna försörjningsstödet har således inte förelegat. Det finns därför skäl att rikta kritik mot handläggningen av ärendet.